

Słowo wstępne

Oddana w ręce Czytelnika monografia poświęcona została prawnym problemom nielegalnego poboru energii. Nielegalne pobieranie energii to – zgodnie z ustawową definicją zawartą w art. 3 pkt 18 ustawy z 10.4.1997 r. – Prawo energetyczne (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 1059 ze zm.) – pobieranie energii bez zawarcia umowy, z całkowitym albo częściowym pominięciem układu pomiarowo-rozliczeniowego lub poprzez ingerencję w ten układ, mającą wpływ na zafalszowanie pomiarów dokonywanych przez układ pomiarowo-rozliczeniowy. Zjawisko to z reguły łączone jest z pobieraniem energii elektrycznej, choć w istocie rzeczy dotyczyć może również innych postaci energii (np. cieplnej) oraz paliw (zwłaszcza gazu, będącego nośnikiem energii chemicznej). Pobieźna analiza stanu prawnego dotyczącego tytułowego zagadnienia mogłaby prowadzić do mylnego wniosku, że „prawnych problemów” związanych z nielegalnym poborem energii nie ma. Ustawodawca bowiem w art. 57 PrEnerg – jak się może wydawać – wprowadził korzystne dla przedsiębiorstw energetycznych rozwiązanie normatywne pozwalające nie tylko na wyrównanie uszczerbku poniesionego w związku z nielegalnym poborem energii, ale również na swoistą represję majątkową dla podmiotu dopuszczającego się takiego czynu. Poza tym w art. 278 § 1 w zw. z art. 278 § 5 KK stypizowano czyn zabroniony w postaci „kradzieży energii”. Można więc odnieść wrażenie, że ustawodawca dostrzegł zjawisko i wprowadził odpowiednie regulacje z zakresu prawa cywilnego i karnego zabezpieczające interesy podmiotów poszkodowanych. Tymczasem jednak praktyka stosowania wspomnianych regulacji obrazuje rozmijanie się rozwiązań legislacyjnych z oczekiwaniami przedsiębiorstw energetycznych jako podmiotów doznających istotnych strat z powodu nielegalnego poboru energii. W procesach cywilnych dominować zaczyna stanowisko akcentujące potrzebę wykazania przez powoda faktu nielegalnego pobierania energii przez podmiot pozwany oraz celowego faktu ingerencji w instalacje (w postaci bajpasu, oddziaływania na urządzenie pomiarowe itp.). Nie dostrzega się przy tym złożonych stosunków prawnych łączących przedsiębiorstwa energetyczne z odbiorcą, na tle których dochodzi do nielegalnego poboru energii. Kształtuje się tendencja do stawiania przed przedsiębiorstwem energetycznym niemożliwych wręcz wymagań związanych z udowodnieniem roszczeń. Powstaje zatem pytanie, czy praktyka ta obnaża błędy legislatora, czy też może kształtująca się praktyka stanowi przejaw błędnego stosowania dobrej regulacji? Podobne problemy powstają zresztą na

gruncie prawa karnego. Wyrok skazujący za przestępstwo kradzieży energii zaczyna być rzadkością. Nawet uzyskanie wyroku skazującego wiąże się często z przyjęciem minimalnej możliwej „szkody” w postaci zaboru 1 kWh lub nawet mniejszych ilości energii elektrycznej, co oznacza „przypadek mniejszej wagi”. I znów nasuwa się pytanie o to, czy to słabość regulacji prawnej, czy może błędna praktyka stosowania przepisów? Problem nielegalnego poboru energii jest postrzegany przez organy stosujące prawo przez pryzmat jednego jeszcze zjawiska, czyli monopolistycznej pozycji na rynku przedsiębiorstwa energetycznego. Z założenia więc przyjmuje się, że jest to podmiot gospodarczy o silnej pozycji na rynku, działający w warunkach monopolistycznych, dysponujący wręcz nieograniczonymi możliwościami weryfikacji i kontroli swoich odbiorców. W ten sposób pojawia się aspekt publicznoprawny zjawiska nielegalnego poboru energii. Godne wyjaśnienia jest bowiem to, czy owa domniemana silna i monopolistyczna pozycja przedsiębiorstwa energetycznego przekłada się w istotnym stopniu na problem uprzywilejowania legislacyjnego w zakresie regulacji nielegalnego poboru energii. Oprócz tych prawnych problemów powstaje pytanie o społeczne przyczyny i uwarunkowania tytułowego zjawiska. Kto i dlaczego zatem dopuszcza się nielegalnego poboru energii? Jaka jest społeczna świadomość w zakresie nielegalnego poboru energii?

Na wyżej postawione pytania Autorzy artykułów zamieszczonych w niniejszej monografii starają się udzielić odpowiedzi.

Publikacja została podzielona na cztery części.

Część I poświęcona została zagadnieniom wstępnym oraz problematyce publicznoprawnej nielegalnego poboru energii. Tu znajduje się opracowanie *Tomasza Ogłódka* poświęcone podstawowym pojęciom Prawa energetycznego w kontekście nielegalnego poboru energii elektrycznej oraz artykuł dr. *Mirostawa Pawełczyka* dotyczący publicznoprawnych aspektów nielegalnego poboru energii. Część ta w założeniu stanowi wprowadzenie Czytelnika w złożoną materię regulacji ustawy – Prawo energetyczne, w zakresie niezbędnym do zrozumienia podstawowych zależności związanych ze zjawiskiem nielegalnego poboru energii. Regulacja wspomnianej ustawy oparta jest na metodzie administracyjnoprawnej i cywilnoprawnej, co skutkuje licznymi wątpliwościami interpretacyjnymi. Nie można do tytułowego zagadnienia, a ostatnio staje się to regułą, podchodzić „w oderwaniu” od całokształtu regulacji Prawa energetycznego.

Część II poświęcona jest zagadnieniom cywilnoprawnej odpowiedzialności związanej z nielegalnym poborem energii. Rozpoczyna ją tekst dr. *Grzegorza Matusika*, omawiający cywilnoprawne podstawy odpowiedzialności z tytułu nielegalnego poboru energii elektrycznej. Chodzi więc o ustalenie cywilnoprawnego reżimu prawnego adekwatnego do rozważania odpowiedzialności z tytułu nielegalnego poboru energii. Jako drugi w tej części głos zabiera dr *Mariusz Śladkowski*, który próbuje przybliżyć procesowe zagadnienia

dochodzenia roszczeń związanych z nielegalnym poborem energii. Kolejnym artykułem jest tekst *Joanny Krukowskiej-Korombel*, która omawia bardziej szczegółowe zjawisko – problematykę odpowiedzialności kontraktowej z tytułu nielegalnego poboru energii elektrycznej. Ten fragment monografii zamyka opracowanie dr *Marzeny Czarneckiej*, opisujące również szczegółowy problem umowy kompleksowej i usługi kompleksowej w kontekście nielegalnego poboru energii.

Ponieważ – jak wyjaśniono powyżej – niezwykle ważny fragment tytułowego zagadnienia stanowią jego prawnokarne reperkusje, część III monografii poświęcono zagadnieniu odpowiedzialności karnej w związku z nielegalnym poborem energii. Problematykę tę szeroko omawia prof. dr hab. *Leszek Wilk*.

Monografię wzbogaca niewątpliwie jej część IV, która zawiera opis pozostałych zagadnień związanych z nielegalnym poborem energii. Rozpoczyna ją artykuł prof. dr. *Wojciecha Lisewicza*, w którym Autor przedstawia, jak ukształtowane jest tytułowe zagadnienie w prawie niemieckim. Wybór właśnie tego porządku prawnego jako godnego przybliżenia Czytelnikowi związany jest z pewnością z rolą, jaką odgrywa prawodawstwo niemieckie, wpływając na regulacje prawne innych państw europejskich, a także zaawansowaniem niemieckiej doktryny prawnej. W tej części prezentowany jest również artykuł prof. dr. hab. *Adama Bartoszką*, przedstawiający kwestię postaw mieszkańców aglomeracji górnośląskiej wobec zjawiska nielegalnego poboru energii. Autor stara się przybliżyć socjologiczne aspekty problematyki nielegalnego poboru energii. Część tę zamyka tekst dr *Aleksandry Wentkowskiej*, który podejmuje problematykę nielegalnego poboru energii w działalności Rzecznika Praw Obywatelskich głównie z perspektywy historycznej. W ostatnim czasie bowiem liczba skarg do Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawach związanych z nielegalnym poborem energii znacznie zmalała.

Redaktorzy i Autorzy wyrażają nadzieję, że monografia – pierwsze tak szerokie ujęcie problematyki prawnych aspektów nielegalnego poboru energii – stanowić będzie z jednej strony przyczynek do dalszej dyskusji dotyczącej kwestii, jak przeciwdziałać w przyszłości podobnym, społecznie negatywnym zjawiskom, z drugiej zaś strony przyczyni się do ujednocnienia praktyki orzeczniczej w przedmiotowej kategorii spraw sądowych.

Lektura adresowana jest do prawników zajmujących się problematyką nielegalnego poboru energii, w tym sędziów, pełnomocników przedsiębiorstw energetycznych, odbiorców energii, prokuratorów, a także zainteresować może zarządców nieruchomości.

W publikacji przyjęto stan prawny na dzień 1.1.2013 r.

dr Grzegorz Matusik
dr Mariusz Śladkowski